

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ РЕГІОНУ

Постановка проблеми. Результати теоретичних досліджень свідчать, що питання управління розвитком інноваційної системи регіонів в соціально-економічному середовищі поки не знайшли свого повного і всебічного відображення в науковій літературі, а ряд найважливіших аспектів і окремі напрями залишаються без достатньої уваги і науково-теоретичного обґрунтування. Зокрема, відсутній науково обґрунтований механізм управління розвитком інноваційної системи регіону на основі оцінки взаємовпливу соціально-економічного та інноваційного середовища.

До питань розвитку регіональної економіки, що вимагає детального опрацювання, можна віднести визначення основних елементів інноваційної системи регіону, уточнення змісту поняття «управління розвитком інноваційної системи регіону», виявлення ключових детермінант її функціонування і розвитку, обґрунтування типології регіонів за рівнем розвитку інноваційного потенціалу, розробку методики оцінки взаємовпливу соціально-економічного та інноваційного середовища і механізму управління розвитком інноваційної системи регіону. У зв'язку з цим виникає необхідність створення та апробації відповідного науково-методичного інструментарію.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питання розвитку національної та регіональних інноваційних систем відображені в роботах як зарубіжних авторів: М.А. Афонасової, Л.А. Горюнової, Є.В. Єрохіної, А.І. Татаркіна, так і українських вчених: Б.М. Бажала, З.С. Варналій, В.М. Геєць, В.В. Зянько, Н.М. Корсікової, В.П. Мельника, Л.І. Федулової, С.Д. Щеглюка та ін.

Незважаючи на наявність багатьох досліджень з даної тематики, слід відзначити, що деякі питання потребують уточнення та подальшого дослідження.

Цілі і задачі статті. Метою цього дослідження є удосконалення теоретичних основ і механізму управління розвитком інноваційної системи регіону, враховуючи взаємовплив соціально-економічного та інноваційного середовища.

Основний матеріал. Вітчизняний та зарубіжний досвід переконливо свідчить, що найважливішою умовою розвитку економіки країни, становлення інноваційних галузей економіки, створення нових виробництв, підвищення стійкості вітчизняних підприємств до змін зовнішнього середовища є здатність задовольняти потреби ринку високотехнологічною продукцією. У зв'язку з цим в складні економічні періоди, яким є період 2014-2015 рр. і, можливо, наступні за ним роки, інноваційний розвиток залишається пріоритетом для України.

Управління розвитком інноваційної системи як важливої соціально-економічної підсистеми території визначається набором інструментів державного управління, а також складом і змістом конкретних принципових рішень. Складність і неоднозначність даного процесу зумовили появу цілого ряду концепцій [1].

Результати нових досліджень в галузі управління розвитком інноваційної системи регіонів свідчать, що реалізовані раніше підходи та проекти сприяли певному прискоренню інноваційного розвитку. Проте в цілому структурні і модернізаційні перетворення в економіці не вдалося запустити в необхідній мірі.

Сучасна стратегія соціально-економічного розвитку, сформована на всіх рівнях організаційно-економічної та управлінської ієрархії, припускає взаємовплив і взаємозалежність двох пріоритетних домінант - соціально-економічного та інноваційного середовища. Зростаючий інтерес теоретиків і практиків до розвитку інноваційної системи регіонів ініціює безліч емпіричних свідчень на користь того, що такі визначальні елементи інноваційного процесу, як генерування інновацій, трансфер технологій та ін., як правило, є географічно локалізованими, і тим самим, висувають регіональний аспект на передній план.

Відмінності між регіонами України спостерігаються в варіативності взаємовпливу соціально-економічного та інноваційного середовища і, зокрема, у рівні зрілості інноваційної системи регіонів, яка в більшості випадків потребує вдосконалення та розвитку. Це багато в чому обумовлено обмеженістю і, певною мірою, відсутністю концептуальних підходів та інструментарію, орієнтованих на управління розвитком інноваційної системи регіону з позиції взаємовпливу соціально-економічного та інноваційного середовища [2].

Інноваційний розвиток економіки регіону розглядається як необхідна умова досягнення цілей його соціально-економічного розвитку. При цьому інноваційний розвиток держави забезпечується за рахунок локального інноваційного розвитку та інтеграції інноваційних систем регіонів в єдиний інноваційний простір країни.

Розвиток інновацій в сучасних умовах високої інформаційної насиченості і прискореного темпу оновлення технологій обумовлено наявністю спеціальної системи, сприятливої для генерації та накопичення знань, створення і впровадження інновацій. Така система називається інноваційною системою території, а її розвиток відбувається при цілеспрямованому управлінському впливі. Інноваційна система розглядається як сукупність суб'єктів господарювання, органів державної влади, місцевого самоврядування та інших суб'єктів інноваційної діяльності, які взаємодіють у процесі створення інновацій в цілях соціально-економічного розвитку регіону (рис. 1) [3].

Виявлено, що розвиток інноваційної системи регіону обумовлено інституційними, функціональними і процесними факторами, ключовим з яких є взаємовплив соціально-економічної та інноваційного середовища.

Узагальнення теоретичного матеріалу дозволило дати визначення управлінню розвитком інноваційної системи регіону як діяльності органів державної влади, обумовленої інституційними, функціональними і процесними факторами, по зміні стану інноваційної системи регіону з метою підвищення рівня та якості життя населення та розвитку інноваційного сектору економіки; при цьому особливу роль відіграють інституціональні фактори, ключовим з яких є взаємовплив соціально-економічного та інноваційного середовища [4].

Інституційні фактори включають в себе в першу чергу інноваційний клімат та інноваційний потенціал (як комплексну характеристику стану соціально-економічного та інноваційного середовища з урахуванням їх взаємовпливу).

У результаті розгляду розвитку інноваційної системи регіону як керованого процесу нами були виділені його складові. В якості цілі визначено соціально-економічний розвиток регіону, що включає в себе підвищення рівня і якості життя населення та розвитку інноваційного сектору економіки. Об'єктом управління є інноваційна система регіону в соціально-економічному середовищі. Ключову роль у процесі управління відіграють органи державної влади, що формують і реалізують стратегію і політику інноваційного розвитку території.

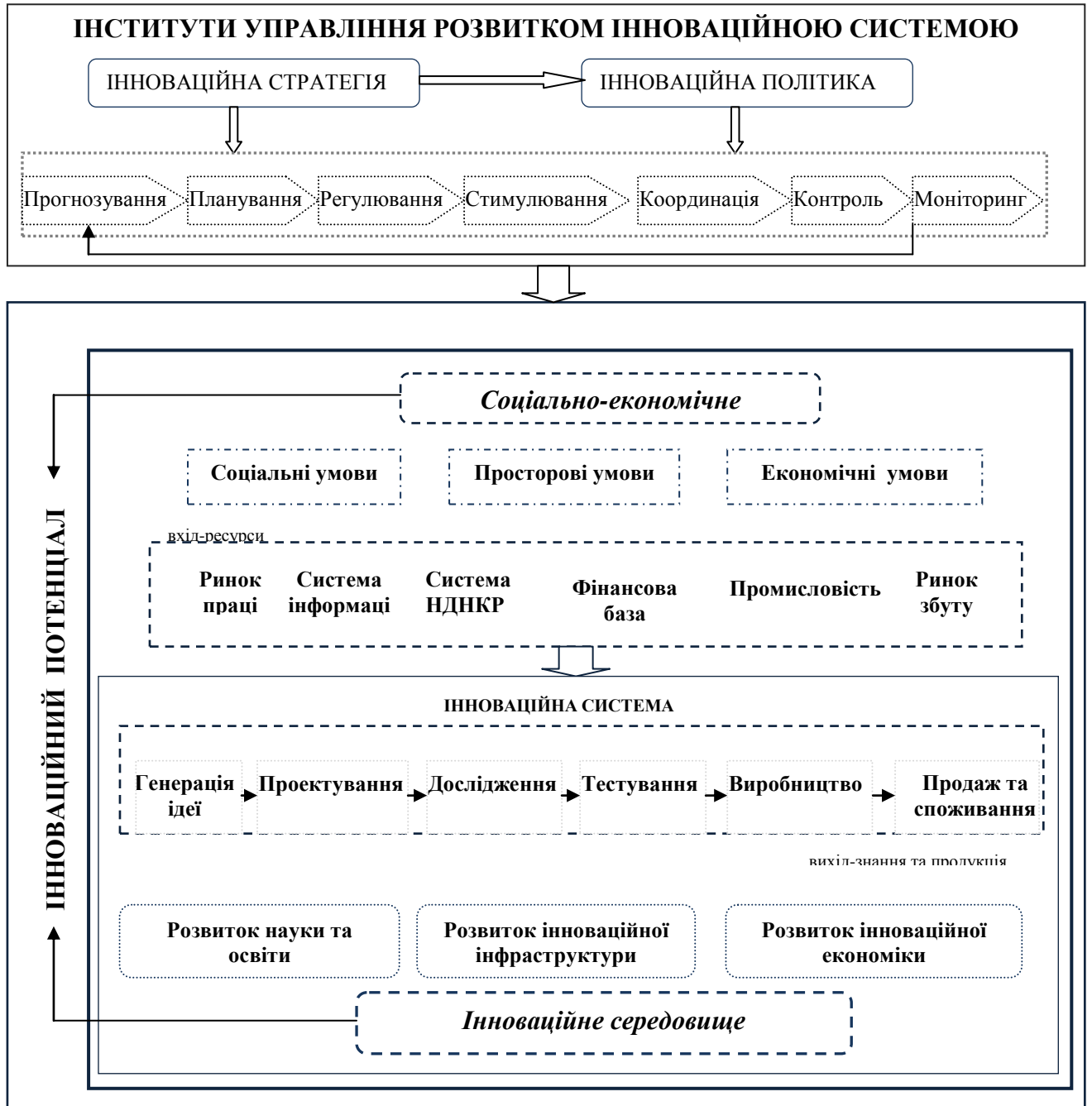

Рис.1. Інноваційна система регіону. Удосконалено автором.

Інститути управління розвитком інноваційної системи регіону являють собою інститути-норми та інститути-організації, завданням яких є формування та реалізація інноваційної стратегії та інноваційної політики регіону. У свою чергу, інноваційна інфраструктура забезпечує протікання інноваційних процесів у регіоні. Функціональні фактори включають в себе збалансованість і комплексність розподілу ресурсів за цільовими напрямками соціально-економічного та інноваційного розвитку регіону. Процесні чинники - це показники результативності інноваційної активності та

інноваційної політики, що проводиться в регіоні [5].

Управління розвитком інноваційної системи регіону здійснюється за допомогою такого виконання взаємопов'язаних функцій, коли на кожному етапі державного управління формується результат, який визначає умови прийняття рішень на наступних етапах [6]:

- прогнозування (складання прогнозу розвитку інноваційної системи регіону виходячи з її поточного стану, умов і перспектив її зростання з урахуванням можливостей і потреб суспільства на короткостроковий, середньостроковий і довгостроковий період, результатом якого є визначення інноваційної стратегії та політики на основі оцінки рівня інноваційного потенціалу регіону);

- планування (визначення взаємопов'язаних цілей, завдань, механізмів і термінів їх досягнення, цільових індикаторів, кола учасників та сфер їх відповідальності, результатом чого є розробка державних програм та формування бюджету);

- регулювання (нормативне закріплення плану заходів, розподіл ресурсів і регламентація взаємодії виконавців та учасників, в результаті чого здійснюється розробка нормативно-правових актів, що забезпечують реалізацію державних програм);

- стимулювання (спрямування ресурсів для підтримки інноваційної діяльності та розвитку інноваційної інфраструктури у відповідні сфери розвитку інновацій, координація: доведення до виконавців та учасників змісту заходів та доручень, ресурсне забезпечення та оперативне управління процесами для реалізації заходів у встановлені терміни);

- контроль (отримання інформації про підсумки реалізації заходів, використання ресурсів і досягнення цільових показників);

- моніторинг та оцінка результатів (оцінка отриманих результатів, ефективності заходів, поточного стану та перспектив подальшого розвитку інноваційної системи регіону).

Висновки та перспективи подальшого дослідження проблеми. Проведене дослідження та узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду дозволило уточнити поняття управління розвитком інноваційної системи регіону, доповнити і систематизувати інституційні, функціональні та процесні фактори, що визначають її розвиток, довести наявність взаємовпливу соціально-економічного та інноваційного середовища.

Теоретична значущість представленого визначення полягає в наступних положеннях: обґрунтовано необхідність включення в поняття управління розвитком інноваційної системи регіону інституційних, функціональних і процесних факторів; актуалізовано особливу роль інституційних факторів управління розвитком інноваційної системи регіону, ключовим з яких є взаємовплив соціально-економічного та інноваційного середовища.

Анотація. Стаття присвячена дослідженню удосконалення теоретичних основ і механізму управління розвитком інноваційної системи регіону, враховуючи взаємовплив соціально-економічного та інноваційного середовища.

Обґрунтовано необхідність включення в поняття управління розвитком інноваційної системи регіону інституційних, функціональних і процесних факторів.

Актуалізовано особливу роль інституційних факторів управління розвитком інноваційної системи регіону, ключовим з яких є взаємовплив соціально-економічного та інноваційного середовища. В результаті дослідження зроблено висновки про подальші перспективи розвитку інноваційною системою регіонів України.

Ключові слова: інноваційна здатність, інноваційна діяльність, інноваційна продукція, інноваційна система.

Аннотация. Стаття посвящена дослідженню удосконалення теоретических оснoв и механізмa управління розвитком інноваційної системи регіона, улічуваючі взаємoвплив соціально-економічної и інноваційної середoвища.

Обоснована необхідність включення в поняття управління розвитком інноваційної системи регіона інституційних, функціональних и процесних факторів. Актуалізовано особу роль інституційних факторів управління розвитком інноваційної системи регіона, ключевим из которых является взаємoвплив соціально-економічної и інноваційної середoвища. В результаті дослідження зроблені висновки о подальшій перспективі розвитку інноваційної системи регіонів України.

Ключевые слова: інноваційна здатність, інноваційна діяльність, інноваційна продукція, інноваційна система.

Annotation. The article investigates theoretical foundations and improving the management mechanism of innovative development of the region, given the interplay of socio-economic and innovative environment.

The necessity to include the concept of innovation management development of the region institutional, functional and process factors. Modified special role of institutional factors management innovation development of the region, the key of which is the mutual socio-economic and innovative environment. The study conclusions about the future prospects of the innovation system of regions of Ukraine.

Keywords: innovative capacity, innovative activity, innovative products, innovative system.

Список використаних джерел:

1. Долішній М. Організаційно-економічні напрямки активізації інноваційної діяльності в Україні: регіональні аспекти [Текст] / М. Долішній // Регіональна економіка. — 2004. — №1. — С. 48—54.
2. Будкін В. Інноваційна модель розвитку національних економік [Текст] / В. Будкін // Економіка України. — 2010 — № 6. — С. 67—78.
3. Щеглюк С.Д. Механізми стимулювання інноваційної діяльності і концентрації ресурсів економіки регіону. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2009_5_1/087-093.pdf
4. Корсікова Н.М. Організаційно-економічний механізм управління інноваційним розвитком підприємства в сучасних умовах // Економіка харчової промисловості, № 3, 2009 р.- 8-11 с.
5. Зінь Е., Валюх А. Механізм розвитку регіональної інноваційної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ashsu.org/index.php?module=pagemaster&PAGE_user_op=view_page&PAGE_id=403
6. Соловйов В.П. Інноваційний розвиток регіонів: питання теорії та практики: Монографія / Соловйов В.П., Кореняко Г.І., Головатюк В.М. – Фенікс, 2008. – 224 с.